

מרחבי השפעה: מה זה ובשביל מה זה טוב?

עדיט שדה, מנהלת תחום ניהול חברתי שיתופים ודר' מיכל רום

המונח "מרחב השפעה" קשור קשר ישיר למושג "השפעה חברתית"¹ ולמושג "השפעה קולקטיבית" ולא במקרה: בשנים האחרונות מתפתחות מגוון של אסטרטגיות פעולה להובלת השפעה חברתית רחבה. בתוך כך מתפתחים מגוון סוגים של מסגרות פעולה ומודלים שהמשותף להם הוא תפיסה קולקטיבית ומערכתית בפתרון סוגיה חברתית (Collective Impact)², מרחב השפעה הוא אחד מהם.

אז מהו מרחב השפעה?

מרחב השפעה הוא מסגרת פעולה של מנכ"לים חברתיים להובלת השפעה חברתית המשפיעה לאורך זמן על כלל השדה החברתי או המגזר שבתוכו מצוי ופועל הארגון (כלומר לא רק על ארגון חברתי כזה או אחר ו/או על קהליו הייחודיים).

מסגרות להשפעה חברתית קולקטיבית נבחנות זו מזו במספר מרכיבים (שניתן לקרוא עליהם במדריך: מרכיבים בעיצוב מרחב השפעה)³. שניים מרכזיים מבניהם הם: **הגורם היוזם והמניע** אותן שיכול להיות לדוגמה: מנכ"ל חברתי, יזם חברתי, פילנתרופ, מנהל קרן, או משרד ממשלתי; **והרכב ואופי המגזרים השותפים** שיכולים להגיע מן המגזר הראשון (ממשלה ורשויות), המגזר השני (עסקים) או המגזר השלישי (חברתי) – כאשר בחלק מהמקרים פועל רק מגזר אחד, בחלק שניים ובאחרים שלושה.

מה מייחד את מרחב ההשפעה?

היוזם - יוזם מרחב ההשפעה הוא לרוב הוא מנכ"ל חברתי אשר מניע את התהליך ורותם מנכ"לים נוספים.
הרכב השותפים - מרחב ההשפעה מתחיל את פעילותו במסגרת עבודה פנים מגזרית. כלומר: השותפים במרחב הם מנכ"לי ארגונים חברתיים הפועלים לקידום שדה/ נושא חברתי משותף. לאחר גיבוש קבוצת עמיתים פנים מגזרית ולפי הצורך מזמין המרחב לשותפות בו את בעלי העניין הרלוונטיים מהמגזר הראשון והשני.

¹ מושג: השפעה חברתית

² לקריאה נוספת על Collective Impact – מתוך אתר FSG.

³ מדריך: איך מגבשים מרחב להשפעה חברתית?

מרחבי השפעה- בשביל מה זה טוב?

לעיתים עולה השאלה "למה צריך שמנכ"לים מהמגזר השלישי יתחילו בפעילות במסגרת פנים מגזרית? לא עדיף שמלכתחילה יישבו עם כלל בעלי העניין, מכל המגזרים? לא חבל על הזמן?"

התיאוריה של מרחבי ההשפעה פותחה על בסיס ניסיון העבודה עם מנכ"לים במגזר השלישי ועל פיה הפעילות במסגרת פנים מגזרית היא שלב יסוד ראשון בתהליך של השפעה חברתית קולקטיבית.

כאשר לתוך מסגרת פעולה משותפת מגיעים בעלי עניין ממגזרים שונים, עלול להיווצר מצב של חוסר פתיחות הנובע מכך שקיימים מגוון קשרי עבודה בין הגורמים מחוץ לאותה מסגרת. כך לדוגמה מנכ"ל ארגון חברתי שנמצא בתהליך של הגשת בקשה לגורם מממן כלשהו, עלול לקבל רעיון שאינו מסכים עימו מקצועית, רק משום שהוצע על ידי גורם מממן, בכדי לשמור על קשריו עמו ולא לסכן את קבלת המימון.

בנוסף, לאור המציאות בה רוב ארגונים הפועלים באותו התחום מתחרים על אותם המשאבים, קיים אתגר לבנות אמון בין מנכ"לים וליצור פתיחות. בכדי לקדם אמון, פתיחות ולבנות קבוצת השפעה שפועלת יחד, באופן מערכתי, עבור מטרה משותפת, יש להתחשב בתנאי הסף המהווים מטען עמו מגיעים השותפים למרחב- תפיסתם זה את זה, מערכות היחסים ביניהם, ניסיון עברם בעבודה משותפת וכדומה. על כן, מרחב השפעה הוא תהליך עומק שפועל במקביל בציר המשימה החברתית שהרי הוא מטרתו של המרחב ובציר התהליך הקבוצתי- בניית קבוצת השפעה המורכבת משותפים לדרך המעוניינים לפעול במשותף.

חשוב לציין כי כיום ישנן מגוון מסגרות המתפקדות בפועל כמרחב השפעה, גם אם לא בהכרח קוראים להן כך. ניתן לומר כי מרחב השפעה מתאים להתגבש בתוך מגוון של הקשרים: **בתוך שדה חברתי** כגון חינוך או בריאות; **בתוך המגזר החברתי** כגון התארגנות המנכ"לים או ברית ארגוני התשתית שכל חברה פועלים לקידום המגזר החברתי; **בתוך אזורים גיאוגרפיים** כדוגמת כלל הארגונים שפועלים בעיר מסוימת; או על ידי **קבוצת ארגונים שיש להם תת נושא משותף** למשל ארגונים שעוסקים ביצירת קבוצות מנהיגות לקידום נושא או אוכלוסייה מסוימת כגון נשים, רווחה, וכדומה.

שיתופים חרטה על דגלה לחזק את המגזר השלישי בישראל. בתוך כך, תחום ניהול חברתי בשיתופים פועל, בין היתר, לקידום מרחבי השפעה מתוך אמונה והנחת עבודה שמרחבי ההשפעה מקדמים ראייה חברתית כוללת ומייצרים מהלכים חברתיים רחבים ומערכתיים. במבט לעתיד, הערכתנו היא כי רישות וחיבור בין כלל המסגרות הקיימות להובלת השפעה חברתית בתחומים שונים, יוכל להוות אסטרטגיית פעולה לרישות ולחיזוק המגזר החברתי כולו.